

İLAN VE REKLAM GELİRLERİNDE VERİMİN ARTIRILMASI

Y.Doç.Dr. Tahsin YOMRALIOĞU
Araş.Gör. Bayram UZUN
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü
61080 - Trabzon

1. GİRİŞ

Kentin muhtelif yerlerinde, araçlarda veya müesseselerde yapılan reklamlar, kent yaşamının bir parçasıdır. Sağlıklı ve düzenli bir kentleşme açısından olaya baktığımızda, ilan ve reklam faaliyetlerinin çevreyi devamlı olarak rahatsız etmesi ve kirlenmesi söz konusudur. Çok değişik boyutlarda ve renklerdeki tabela, yazı, poster vb reklam araçları insanları görsellik bakımından rahatsız edecek vasıflarda olabilmektedir. Reklam kirliliği olarak adlandırılacak bu durum dolaylı olarak insanın kent yaşamını da olumsuz olarak etkilemektedir. Dolayısıyla, bu kirliliğin bir bedeli olmalı ve bu bedel kentin rant paylaşımı olarak yine o kentte yaşayan insanlara hizmet ile geri sunulmalıdır.

İlan ve reklam konusunun bir diğer boyutu da ticaridir. Özellikle, günümüzde reklam çok önemli bir ticari rant özelliği taşımaktadır. Nitekim bu konuda piyasadaki müthiş rekabet ve reklama yapılan yatırım boyutları da bunu doğrular niteliktedir. O halde ticari amaçlı her türlü ilan ve reklamın kayıt dışı bırakılmayarak vergiye tabi tutulması gerekir. İlan ve reklamların ticari getirisi olduğundan, yasa ile bu faaliyetlerin vergiye tabi tutulması zorunlu hale getirilmiştir.

Ülkemizde bu amaca yönelik olarak, 26.05.1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun ikinci bölümü *ilan ve reklam* vergisi mevzuatına ayrılmıştır. Kanunun 12-16. maddeleri bu tür vergilerin toplanmasına ilişkin hükümleri içerir. Buna göre yasada ifade edildiği gibi, "*Belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan hertürlü ilan ve reklam vergiye tabidir* (Md.12)". İstisnai durumlar ve bu vergiden muaf olan kurum ve kuruluşlar yine aynı yasanın 14.maddesinde açıkça belirtilmiştir. Bunun dışında kalan ve bu vergiye muhatap olan mükellefler ise yasanın 15.maddesinde belirtilmiştir.

İlgili yasanın 15.maddesine göre toplanacak vergi çeşitleri ve vergi miktarları aşağıdaki gibidir. Vergi çeşidine göre *en düşük* ve *en fazla* vergi miktarı verilmiş olup, kesin vergi miktarları bu sınırlar dahilinde kalmak üzere Belediye Meclislerinin alacağı karara bırakılmıştır. Yasaya göre vergi miktarları şöyledir;

- 1) Dükkan, ticari ve sınai müessese ve serbest meslek erbabınca çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi sabit bütün ilan ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak, 50.000-250.000 TL.
- 2) Motorlu taşıt araçlarının içine veya dışına konulan ilan ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak, 20.000-100.000 TL.
- 3) Cadde, sokak veya kaldırımlar üzerine gerilen, binaların cephe ve yanlarına asılan bez vs maddeler vasıtasıyla yapılan geçici mahiyetteki ilan ve reklamların metrekaresinden haftalık olarak, 5.000-25.000 TL.
- 4) Işıklı veya projeksiyonlu ilan ve reklamlardan her metrekaresi için yıllık olarak, 75.000-375.000 TL.
- 5) İlan ve reklam amacıyla dağıtılan broşür, katalog, duvar ve cep takvimleri, biblolar veya benzerlerinin herbiri için, 10-250 TL.
- 6) Mahiyeti ne olursa olsun yapıştırılacak çeşitli afişler ve benzerlerinin metrekaresinden, 50-1.250 TL.

Reklam ve ilan vergisini diğer vergi çeşitlerinden ayıran çok önemli bir husus vardır ki bu da, yapılan faaliyetin bir fiil gözlenebilir nitelikte olmasıdır. Yani ilan ve reklam ile kurumlar yaptıkları faaliyeti açıkça beyan etmektedirler. Bu konuda herhangi bir gizlilik olmadığı için yapılan reklamı ortaya koymak için çok kapsamlı bir araştırma yapmaya da gerek yoktur. Çünkü yapılan reklamın mutlak suretle bir tanıtım fonksiyonu vardır.

Diğer vergi toplama usullerinde olduğu gibi, ilan ve reklam vergilerinin de yeterince toplanamadığı gözlenmektedir. Her ne kadar yasal hükümler açıkça belirtilmiş olsa da, pratikte verginin toplanması büyük sorunlar teşkil etmektedir. Verimli bir işleyiş ve sağlam bir kontrol mekanizması oluşturulmadığı sürece bu sorun devam edecektir. Ancak takibi ve kontrolü mümkün olan vergi kalemleri için bu sorunlar bir takım yeni düzenlemeler ile azaltılabilir.

2. MEVCUT SORUNLAR

İlan ve tabela vergisinde *beyan* esastır. Ancak belediye yetkililerince yapılacak kontrol neticesinde bir usülsüzlük tespit edildiğinde yasal işlem yapma yetkisi vardır. İlan ve reklam vergilerinin toplanmasındaki genel sorunlar aşağıdaki hususlarda olabilmektedir.

a) Araçlar üzerindeki reklamların tespiti ve kontrolü : Motorlu taşıtlar üzerinde ticari amaçlı reklamlar yapılabilir. Özellikle dağıtım, pazarlama, inşaat, taşımacılık gibi ticari faaliyetleri yerine getiren araçlar içinde veya dışında yazılı reklamlar bulunmaktadır. Bu türden reklamlar yasa gereği vergiye tabidirler. Ancak bunların yeterince toplandığı hususunda bazı tereddütler vardır. Çünkü bu tür reklamların tespiti ve kontrolü açısından sıkıntılar vardır. Örneğin, araçlar gezici nitelikte olduklarından, aracın trafiğe kayıtlı olduğu yerin tespiti, faaliyet gösterdiği alan, gerekli vergi beyanında bulunup bulunmadığı tespiti zordur. Bu tespitlerin bir şekilde yapılması gerekir. Aksi halde bu türden vergiler kayıt dışı kaldığından gelir kaybı söz konusudur.

b) Çoğaltma ile yapılan ilan ve reklamlar : Genellikle takvim, kartvizit, broşür, afiş, imsakiye, duvar posterleri gibi çoğaltma tekniği ile yapılan ilan ve reklamlar da kayıt dışı kalabilmektedir. Bu türden reklamların boyut ve meblağları küçük olmasına karşın çoğaltma ile büyük meblağlara ulaşmaktadırlar. Nitekim, İçişleri Bakanlığının 21.09.1982 tarih ve 522-407.360(82) 13293 sayılı Genelgesi ile, beher kibrit kutuları üzerinde yapılan reklamın vergiye tabi olduğu açıklanmıştır. Yasa, bu türden çoğaltma ile yapılan reklamları da hükme bağlamış ve 15.maddenin (e) bendine göre

çok nüsha olarak basılan ilan ve reklamlar üzerinde basımevinin ticari ünvanı, adresi ve kaç nüsha olarak basıldığıнын belirtilmesini hükme bağlamıştır. Özellikle, sigara ve kola türünden içecek üreten vb imalat yapan büyük şirketler kendi isimlerini taşıyan bir çok afiş ve etiketi şehrin muhtelif yerlerine dağıtarak bunların dükkan veya büfe camekanlarına yapıştırılması ile reklam yapmaktadırlar. Vergi kaybı olmaması için çoğaltma niteliğindeki reklamların düzenli denetimi gerekir.

c) Camekanlarda yapılan reklamlar : Genellikle reklam vergisi denince akla ışıklı veya ışısız tabela vergisi gelmektedir. Bunun dışında, camekan veya duvarlara asılan reklam niteliğindeki afiş veya yazı türleri çoğu kez göz ardı edilir. Oysa yasa, dükkan vb vasıftaki ticari mekanların çeşitli yerlerine asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi sabit bütün ilan ve reklamların vergiye tabi olduğunu ifade etmektedir. Günümüzde bir çok ticari müessese, camekanlarına veya vitrinlerine yazdırmış oldukları yazılar ile ilan ve reklam yapmaktadırlar. Bu tür reklamlar bazı müesseselerde geçici yapıyor olsa dahi, reklam süreci bakımından alınacak vergi miktarları yine yasa ile belirtilmiştir. Dolayısıyla, sistematik bir kontrol mekanizması olmaması halinde, bu türden vergi kayıpları da söz konusu olacaktır.

d) Denetim gücünün tesirsiz olması : Yasal olarak ilan ve reklam vergileri beyan esasına göre belediyelerce toplanır. Ancak, yapılacak kontrol neticesinde beyan edilmeyen ilan ve reklamlar vergisi yasal usullere göre yine belediye yetkililerince tahsil edilir. Gerektiği durumlarda vergi tahsisi için cezai işlemler uygulanır ve icra takibi yapılır. Bu işlemler için, yeterli eleman tahsisi yapılamadığından ve sistemli bir kontrol mekanizması oluşturulamadığından gerekli denetimlerin yapılması da zorlaşmaktadır.

e) Özel radyo ve televizyonlarda yapılan reklamlar : TRT tarafından yapılan ilan ve reklamlar vergiden muaf tutulmuştur. Ancak, özel radyo ve televizyonlar da yapılan reklamlardan vergi alınmayacak diye herhangi bir hüküm de yoktur. Reklam şirketlerince kesilen fatura tutarının %2 lik kısmı belediye payı olarak tahsil edilmelidir.

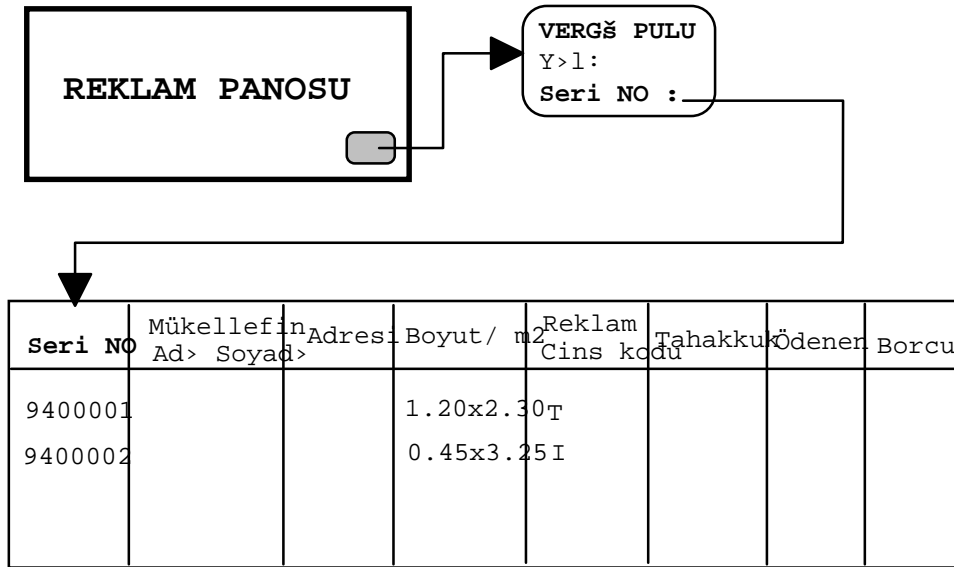
3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Mevcut vergi tarifesi yeniden düzenlenmeli :

2464 sayılı yasanın 15.maddesi ilan ve reklam vergi tarifesinin uygulanmasındaki esasları açıklamaktadır. En az ve en çok vergi sınırları bu madde ile verilmiştir. Ancak, her mali yılda alınacak vergiler, en alt ve en üst sınırları aşmamak şartıyla, belediye meclislerince tespit edilir. Bu tespit yapılırken, belediye sınırları içindeki çeşitli semtler arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıklar gözönünde bulundurulmalıdır. Ülkemizdeki ekonomik gelişmeler dikkate alındığında, mevcut vergi tarifelerinin üst sınırları esas alınmalıdır.

Sistemli bir kontrol mekanizması oluşturulmalı :

Genelde vergiler beyan esasına göre alınır. Bunun dışında belediye yetkililerince yapılacak kontrol ile herhangi bir usülsüzlük var ise cezai müeyyide uygulanır. Yılda iki eşit taksit halinde toplanan ilan ve reklam vergilerindeki en önemli sorun kayıtsız reklamların tespitidir. Yasal olarak vergiye tabi her türlü reklamın denetimi mutlak suretle yapılmalıdır. Ancak, yetkililer ile yapılan görüşmede, eleman yetersizliğinden bu denetimin pek sağlıklı yapılamadığı anlaşılmaktadır. Bu amaçla, her yılın beyanname verme süresinin takip eden dönemlerde, gezici bir denetim ekibi bu işi üstlenmelidir. Etkili bir denetim için yeni bir uygulama ile seri numaralı reklam pulu oluşturulmalı ve bu pul kontrol esnasında beyanı yapılan veya yapılmayan reklam konusunun uygun yerine yapıştırılmalıdır (*Pul masrafı mükelleflerden tahsil edilir ise belediyeye ayrı bir gelir girdisi sağlanır*). Reklam pulundaki seri numarası ile vergi mükellefi şeklindeki gibi ilişkilendirilerek kayıtların. Daha sonraki bütün işlemler seri numaraları üzerinden takip edilir. Takip işlemi için tarih ve seri numarası esas alınır iken ayrıca her yıla ait vergi pulu farklı renkte basılabilir. Böylece denetim daha etkili olur.

Burada dikkat edilmesi gereken, her mükellef sahibi değil her reklam konusunun bir pula sahip olmasıdır. Bu vergi pulunun sağlayacağı en önemli avantaj, vergiye tabi bütün reklamların kayıtlandırılarak bir envanter çıkarılacaktır. Bir kez bu kayıt işlemi gerçekleşip, bu kayıtların bilgisayar ortamında toplanması vergilendirme işlemini büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Özellikle, motorlu taşıtlar üzerindeki reklamlar böylece sıkı bir denetime tabi tutulacaktır. Gezici ekip yeni bir reklam unsuru gördüğünde, reklam pulunun olup olmadığını kontrol edecektir. Bu aşamada gezici ekipte taşınabilir nitelikte bir laptop bilgisayar işlemlerde önemli ölçüde hız, hassasiyet ve verim sağlayacaktır. Vergi pulunun diğer avantajlı yanı ise, bu pul vasıtasıyla, mükellef kendini daha sorumlu hissedecek ve herhangi bir değişiklik olması durumunda da işini daha ciddi bir şekilde takip edecektir.

Çoğaltma reklamda kontrol sağlanmalı :

Çoğaltma yolu ile yapılan reklamlar için basımevlerinin beyanı zorunlu hale getirilmelidir. İlan ve reklam vergisine tabi çoğaltmanın bir taslak örneği belediyeye kontrol ettirilmeli ve

mükellefçe vergisi peşinen tahsil edilmelidir. Bu aşamada belediyece verilecek tahsis numarası, ilan üzerindeki basımevi adresi ve basım adetinin hemen sonrasına basılmalıdır. Böyle bir uygulamadan basımevleri haberdar edilerek, aksi davranışta bulunanlara cezai müeyyide uygulanmalıdır.

Tahsis No	Basımevi	Baskı adedi
940001	Ofset	1000

Bilgi broşürü hazırlanmalı :

İlan ve reklam vergilerinin toplanmasında karmaşıklığa mahal vermemek ve mükellefleri bilgilendirmek amacı ile, bir bilgi broşürü hazırlanarak beyan dönemlerinde dağıtılmalıdır. İlgili yasanın gerekli maddelerinin hatırlatılması yanında ilan ve reklamdaki işlem akışı ve vergi ödemede uyulması gerekli hususların belirtilmesi belediye hizmeti olarak ve vatandaşların bilinçlendirilmesi açısından büyük önem arzeder. Böyle bir yaklaşım ile vergisini düzenli ve kontrollü bir şekilde toplamaya kararlı çağdaş bir belediye imajı verilecektir. Bu türden bilgi broşürleri için belediye tarafından ayrıca reklam alınabilir. Böylece ek gelir sağlanır veya broşür masrafı alınacak reklam ile karşılanır.

Tabela vb. reklam araçlarının tespit işi özelleştirilmeli :

Reklam tespiti, özveri ile devamlı olarak gezecek vasıfta bir ekip işidir. Genelde kamu çalışanları ile gerekli verim sağlanamayabilir. Hazırlanacak iyi bir şartname ile yetersiz personele sahip belediyenin reklam birimi, özel sektöre yalnızca tespit işlemlerini yaptırabilir. Herhangi bir teşvik primi ile, özel sektörün bu konudaki talebi artırılabilir. Özelleştirme ile birlikte özellikle kontrol mekanizması daha sağlıklı ve verimli olacaktır.

Reklam zonlarının oluşturulması ve açık artırma ile bunların tahsisi :

Kentin muhtelif alanları ticari ve nüfus rant özelliklerine göre reklam amaçlı olarak bölgelendirilerek her bölge ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulur. Bu bölgelerdeki billboardlar veya kavşak bölgelerdeki reklama uygun alanlar açık artırma usulü ile yıllık olarak özel sektöre tahsis edilerek bir gelir sağlanır.

Meslek gruplarına göre tabela standardizasyonu :

Kentteki görsel kirlenmeyi azaltmak ve kontrol altına almak amacı ile, çok belirgin meslek gruplarına ait (*örneğin; doktor, avukat, eczane, muhasebeci, inşaat, mimar*) tabelalar için bir standardizasyon getirilebilir. Bu türden meslek grupları önceden sınıflandırılarak, her meslek grubu için standart zemin rengi , maksimum ve minimum tabela boyutu belirlenir.

Tabela konumlandırması :

Bazı tabelalar genellikle kontrolsüz olarak, cadde ve sokaklara tecavüz edecek şekilde asılmaktadırlar. Oysa bu tabelaların duvar zemine oturtulması gerekir. Çünkü sokak kısımlara asılan tabelalar emniyet açısından risk taşıdıkları gibi çirkin bir görüntü özelliği taşımaktadırlar. Bu tür tabelalar mutlak suretle duvar yüzeyine gelecek şekilde düzeltilmeli veya bunlardan ek ücret talep edilmelidir.